

Szépirodalmi gyűjteményes kötetek elemző katalógusa

Tavalyi impresszummal ugyan, de az idén látott napvilágot a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár egyik hasznos bibliográfiái vállalkozásának második, bővített kiadása: a magyar nyelven megjelent szépprózai (elbeszéléseket és drámai műveket tartalmazó) antológiák elemző katalógusa. Az 1973-as első kiadás, amelynek anyaggyűjtése 1972. december 31-vel zárult, nemcsak szempontjait, hanem példányszámát, terjesztését illetően is belső — mondhatni: házi — használatra készült, nem került kereskedelmi forgalomba, így hatása s az egész munka tanulsága megmaradt a fővárosi fiókhálózat keretei között. Annál inkább üdvözölhető tehát, hogy a mostani kiadáshoz már más könyvtárak, sőt egyéni érdeklődők is hozzáférhetnek. A terjedelmi növekedésen kívül ez a körülmény indokolja az összeállításnak a rövid híradásnál bővebb, részletesebb ismertetését.

Nagyon is gyakorlati igény hívta életre ezt a kiadványt, annak felismerése, hogy az antológia — ez a roppant vegyes tartalmú kiadványtípus — ma elsősorban azoknak olvasmánya, akik egy-egy válogatás egészére kíváncsiak, ám azok számára többnyire „holt”, azaz kezelhetetlen halmaznak tűnik, akik csupán az ilyen gyűjtemények lapjain szereplő művek valamelyikét keresik. Pedig az olvasószolgálatban dolgozó könyvtárosok tapasztalatai igazolhatják, hogy az utóbbi eset eléggé gyakori; vagy azért, mert az illető mű írójának nincs még önálló kötete, illetve a keresett alkotás nem található meg benne, vagy azért, mert megjelent ugyan önálló kötetben is, de a könyv éppen nincs a polcon; sőt az sem meglepő, ha valaki antológiában szeretne találkozni a kívánt írással, mert esetleg ottani helye, „szövegkörnyezete” is érdekli. Eddig az olvasó és az olvasót segítő könyvtáros is csak saját jól—rosszul működő emlékezetére, ilyen—olyan könyvismeretére, az egyes antológiák címbe—alcímbe emelt jellegzetességeire hagyatkozhatott csupán, ha nekivágott egy-egy mű felkutatásának, bár az is igaz, hogy számos könyvtár igyekezett enyhíteni ezen: gyűjteményes köteteket feltáró analitikus katalóguscédulákkal, tartalomjegyzéket kivetítő listákkal — és még lehetne sorolni az egyéb manu-

fakturális megoldásokat. A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár most azzal vitte előbbre az ügyet, hogy — legalábbis az elbeszélések, drámai művek tekintetében — elvileg mindenki számára elérhetővé, tehát intézményessé tette a visszakeresés lehetőségét, mégpedig egy könnyen áttekinthető és forgatható kiadványban.

A három részre osztott kötetben az első fejezet a legterjedelmesebb; ez a szerzők nevének betűrendjében sorolja fel a műveket oly módon, hogy a név után a mű címe, rövidített műfaji megjelölése áll (a rövidítések feloldásai természetesen szerepelnek a könyvben), majd az antológia takarékos, de a visszakeresés céljának hiánytalanul megfelelő címleírása következik, aztán pedig annak feltüntetése, hogy a mű a gyűjteményes kötet mely lapjain található. Második fejezete azoknak nyújt segítséget, akik nem tudják a szerző nevét, csupán a mű címét ismerik; a művek „betűrendes címjegyzéke” ugyanis minden tételnél utal az íróra, s így módot ad arra, hogy az első részhez visszalapozva az antológia adatai is fellelhetőek legyenek. Végül az utolsó fejezet a vállalkozás határait jelöli ki azzal, hogy a feltárt gyűjteményes kötetek leírását teszi közzé a címek betűrendje szerint, ami azért fontos, mert a szerkesztők igencsak válogattak a magyar nyelven megjelent szépprózai antológiák között. S a válogatáshoz talán nem árt egy rövid megjegyzést fűzni.

Nyilvánvaló, hogy egy ennnyire gyakorlati szükségből fakadt munkának nem lehetett célja bárminő bibliográfiai teljesség — ez különben sem egyetlen kötetet, hanem kötetek sorozatát igényelné. Sőt, azt is meg kell jegyezni, hogy a második kiadás anyaggyűjtési időhátárának kiterjesztése egészen az 1978. évi ünnepi könyvhéten megjelent antológiáig, hozadékat tekintve tetemes gyarapodást jelent. Mindezek elismerése mellett sem hallgatható el viszont, hogy a válogatás szempontjait jó lett volna világosabbá tenni a rövid és épp ezen a helyen a kellelénél szükségesebb előszóban. Mert az a két kritérium, amit az előszó említ, nevezetesen az érték és a hozzáférhetőség (az utóbbin az értendő, hogy megtalálható-e az antológia

az FSZEK kerületi könyvtáraiban) túlságosan képlékennyé teszi a válogatás határait. Valószínű, hogy a hozzáférhetőség kritériuma még az első kiadás tehertétele a másodikikon. Ez az elv önmagában is vitatható, hisz kimondatlanul azt feltételezi: a kerületi könyvtárak állománya csupán a kurrens antológiákkal gyarapodhat, s még csak el sem képzelhető például egy 1945 előtt megjelent antológia beszerzése, csak olyané, amelyik megtalálható az összeállításban.

A szempontok homályossága okozza, hogy az összeállítás erényeit és hibáit egyaránt nehéz mérlegre tenni. Az például gyanítható, hogy az 1961-ben megjelent négykötetes *Magyar elbeszélők* című gyűjteményes kötet sem a fenti kritériumok miatt maradt ki a válogatásból, továbbá az is, hogy az *Írók a moziban* című antológia, amelyben Gar-

cia Lorca egy kisebb darabja, Csurka István, Mátyás Iván egy-egy novellája szerepel, hasonlóképp nem tudatos döntés eredményeként hiányzik. Sokszor viszont, így például a Népművelési Propaganda Iroda gondozásában megjelenő különféle tematikus válogatások esetében, már valóban eldönthetetlen, hogy kimaradásuk egyszerű figyelmetlenségnek tulajdonítható-e, vagy a szelektálás valamelyik szempontja érvényesült velük szemben.

Mindenesetre az első lépés megtörtént: az elemző katalógus kötete a nagyobb nyilvánosság elé került, s remélhető, hogy a használók igénye, más könyvtárak szakmai kontrollja serkenti majd a világosabb koncepciójú folytatást is. (Szerk.: Csoma Mihályné, Bori Erzsébet. 1980 [1981] FSZEK 733 l. 97 Ft)

Lakatos András

Könyvtári kis tükör Társadalomtudományok 1945—1978

Ajánló könyvjegyzék

Érdekes, bizonyos értelemben úttörő vállalkozás terméke ez a kötet, bár a bevezető szerint az azonos főcímmel 1979-ben megjelent, az 1965 és 1975 között publikált gyermekirodalmi művekről készült vállalkozás utódjának tekinti magát. A kiadvány célja: áttekintést adni a „legfontosabb olvasnivalókról”, segíteni a könyvtárosokat az alapfokú el látást nyújtó könyvtárak állományának céltudatosabb kiegészítésében, a hiányok felismerésében és végül a könyvtárakat ellátó központi szervektől „elvárható” művek feltárásában. E meglehetősen összetett cél elérése akkor sem volna könnyű, ha minden külső feltételt adottnak tekinthetnénk (például, ha az ajánlott művek valóban beszerezhetők volnának). Nehezítette a munkát, és némiképp az összeállítás értékelését is akadályozza az a tény, hogy a társadalomtudományi jegyzéknek egyelőre csupán egy részét tartjuk kezünkben; az általános és a filozófiai műveket, valamint a történelmet és segédtudományait a később megjelenő bibliográfiai tájékoztató fel, és részletes mutató is csak a sorozat teljessé válásakor fog majd a használók rendelkezésére állni — amint azt a bevezetőből megtudhatjuk.

A most megjelent kötet 780 címléírást tartalmaz a szociológia, a statisztika, a politika, a gazdaság, a jog, a nevelés-

és művelődésügy, valamint az igazgatás, a hadtudomány, a közlekedés, a vezetés és szervezés, a munkásmozgalom, a bélyeggyűjtés, a könyvkiadás és a nyomdászat témaköréből, de akad az ajánlott művek között a terrorizmusról, az antiszemitizmusról, a cigánykérdésről, a népi kollégiumokról, a fasizmusról, a hírszerzésről, a hobbiról, az infrastruktúráról, a jobbágyságról, a katolicizmusról, a piacutatásról, a négerkérdésről, az öngyilkosságról, a reklámpszichológiáról, a turizmusról, az úttörőmozgalomról, a Volksbundról és még számos érdekes kérdésről szóló kiadvány is.

A tartalmi keretek megválasztásának helyes vagy helytelen voltával — akár elvi (tudományrendszertani), akár gyakorlati (könyvtárhasználati) szempontból — felesleges volna foglalkozni, a bevezetőből ugyanis világosan kitűnik, hogy a szerkesztő és munkatársai pontosan ismerik az ezzel kapcsolatos gyengeségeket, és a használat közben miattuk adódó nehézségeket. „Különböző kényszerítő okok”-ra utalnak, nem pedig elvi megfontolásokra, s ez a körülmény eleve kizár minden vitát. Ráadásul, ha valaki készített már hasonló bibliográfiát, jól tudja, hogy az együttműködés, az egyeztetés és a közreadás technikai problémái valóban szinte leküzdhetetlen nehézségeket támaszthatnak. A szerkesztő